

УДК 159.9

Дергач М. А.¹, Мормуль М. І.²

¹ д-р пед. наук, проф. ЗНТУ

² студ. гр. СНЗ-118_2 ЗНТУ

ВЗАЄМОДІЯ З БАТЬКАМИ В ПЕРІОД РАННЬОГО ДИТИНСТВА ЯК ЧИННИК УСПІШНОГО РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК МАЛЮКА

Ранній вік – це унікальний період в житті людини, що відрізняється інтенсивністю розвитку всіх психічних процесів. Одним з основних новоутворень в цьому віці є оволодіння мовою як засобом спілкування. Дослідниками встановлено, що розвиток комунікативної функції мовлення дитини залежить від наявності мотивації, що виникає на основі спонукання висловити свої почуття і думки.

Основою дослідження стали наукові праці А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, І. Рогальської, Л. С. Виготського, А. В. Запорожця, Д. Б. Ельконіна, М. І. Лісіної, С. Ю. Мещерякової, Н. М. Авдєєвої, О. А. Сергієнко, І. В. Дубровіної, А. Г. Єлагіної, Л. М. Царегородцевої, А. І. Розенблюма, Ж. Піаже, Р. Кайла, Б. Спока, Дж. Брунера та ін.

Вирішальне значення для розвитку дитини в ранньому віці має зміна форм її спілкування з дорослими, що відбувається в зв'язку з входженням до світу постійних предметів, з оволодінням предметною діяльністю.

У ранньому дитинстві розвиток мови відбувається в двох напрямках: удосконалюється розуміння мови дорослих і формується власна активна мова.

Спілкування в ранньому віці полягає в постійному зверненні дитини за допомогою і в демонстрації опору пропозиціям з боку дорослого. Особливе місце в розвитку соціальної активності займає розвиток специфіки спілкування з однолітками. Діти починають цікавитися один одним: вони спостерігають один за одним, обмінюються іграшками, намагаються демонструвати один одному свої досягнення і навіть змагатися. Змагання в досягненні (вміння грати м'ячем, оволодіння тією чи іншою дією з предметом, їзда на велосипеді тощо) зумовлює формування мотивації досягнення (мотив досягнення), що визначає успішність реалізації прагнення до визнання. При цьому в дитини розвивається рефлексія своїх досягнень і досягнень іншого.

Формування відносин малюка з однолітками проходить в кілька етапів: на першому він сприймає однолітка як об'єкт (любить чіпати торкатися його); на другому, з 1,5 років з'являється гра поруч з іншою дитиною; на третьому, до дворічного віку малюк починає коментувати всі свої дії від третьої особи; на четвертому, після 2-х років малюк починає порівнювати себе з іншими, у нього відбувається зародження самооцінки і основ взаємовідносин з іншими людьми; на п'ятому, до трьох років у дитини з'являються ознаки самостійності.

Головною умовою розвитку спілкування в ранньому дитинстві є співпраця дорослого з дитиною, організація дорослим реальної взаємодії з предметом. Саме активна участь дорослого стимулює розвиток мовлення у дитини. Доказом цієї думки є результати спостереження за комунікаціями дітей раннього віку. Діти, з якими в постійному контакті були дорослі мають вищий рівень володіння засобами спілкування, ніж ті, хто був у меншій взаємодії з дорослим.

Особливе значення має спілкування дитини раннього віку з однолітками. Через спілкування з однолітком дитина виділяє себе, усвідомлює свої особливості. Також спілкування з однолітками забезпечує формування впевненості в собі і появу яскравих емоційних переживань.

Дитина вчиться поводити себе з оточуючими та взаємодіяти з однолітками задля отримання яскравих емоцій. Головна відмінність спілкування з однолітками від спілкування з дорослими – підвищена емоційність. Дитина, граючи з іншими дітьми, частіше сміється, голосніше розмовляє, більше бігає. Також відмінність у спілкуванні дітей полягає в тому, що в них немає суворих правил та норм поведінки. Вони стрибають, бігають, сміються, кричать та шукають нові розваги.

Дослідження базувалося на спостереженнях за комунікаціями 30 діточок, які взаємодіяли між собою на ігровому майданчику. В ході спостереження виставлялись бали. Використовувались наступні показники: 1) рівень ініціативності в спілкуванні – відображає прагнення дитини привернути увагу дорослого до своїх дій, запрошення до сумісної діяльності; 2) чутливість до впливів дорослого – відображає бажання і готовність дитини прийняти запропоновану дорослим форму співпраці; 3) рівень володіння засобами спілкування – конкретними діями, за допомогою яких, дитина здійснює спілкування; 4) розуміння мови дорослого. Даний параметр фіксується на підставі відповідних дій або слів дитини після звернень до нього дорослого, при виконанні словесних інструкцій; 5) експресивно-мімічні засоби, в тому числі виразні; 6) предметні дії; 7) активна мова. Цей показник включає предмовленнєві вокалізації (лепет), окремі слова, фрази.

Результати спостереження показали, що емоційно забарвлені позитивні дії переважають над негативними та емоційним відгуками загалом у дітей, які мають високий рівень чутливості до взаємодії з дорослим.

Отже, участь дорослого у житті дитини є невід'ємною частиною її розвитку та життя в суспільстві загалом.

Також, згідно результатів дослідження встановлено, що усі діти вважають однолітка цікавим об'єктом та майже всі прагнуть до взаємодії з ним. Водночас, дуже мала кількість дітей сприймає однолітків як іграшку та проявляє до них негативно забарвлені емоційні дії. Третина дітей, за якими велось спостереження мала високий рівень володіння засобами спілкування. Стосовно інших – це не є відхиленням, адже ранній вік – це час розвитку дітей і мовні засоби знаходяться на стадії удосконалення. Загалом, можна зробити висновок, що взаємодія дитини з однолітками залежить від взаємодії з нею дорослого.